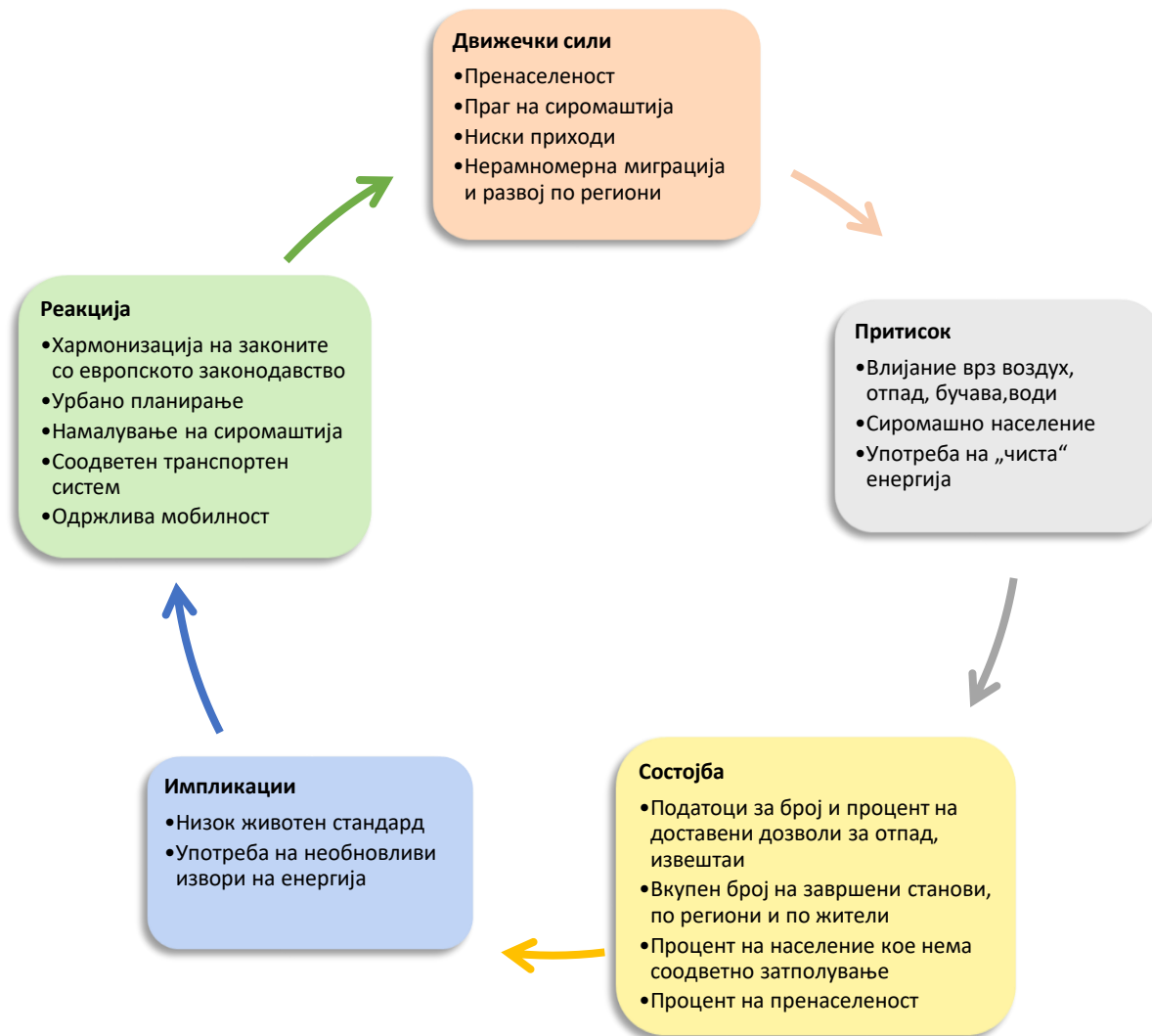

ДОМАЌИШТВА

X Домаќинства

ДПСИР рамка

1. Што се случува?

Со брзиот развој на достапна нова технологија денес се повеќе и побрзо се градат нови живеалишта. Исто така со менување на начинот на извршување на работните обврски и можностите кои се нудат во поголемите населени места низ годините наназад има се поголема миграција на населението. Според податоците може да се увиди дека во С. Македонија има најголем пораст на бројот на станови во Скопскиот регион за 85,3% на 1000 жители во периодот од 2006 до 2019 година. Додека забележан е пад од дури 78% во Полошкиот регион, следен од Североисточниот со 69,6% и Источниот со 51,3%. Во С. Македонија исто така постои и

пренаселеност на домаќинствата¹ која се должи на нискиот економски статус каде 46,6% од домаќинствата се пренаселени, за разлика од европскиот просек кој изнесува 15,5%. Додека пак 60,6% од населението кое живее под линијата на сиромаштија, живее во густо населени домови. Во С. Македонија дури 24,9% во 2018 година не можеле да си дозволат соодветно затпопување на домот, а стремежот за подобро и енергетски ефикасно домување кое бара употреба на чиста енергија расте од ден за ден. Оваа бројка е значително повисока во однос на европскиот просек од 7,6%. Пресметаната финална потрошувачка на енергија во домаќинствата по глава на жител изнесува 233 kgoe за 2018 година, додека просекот на ЕУ е околу 550 kgoe. При што јасно укажува на тоа дека сиромашните домаќинства се оние кои се изложени на најголеми проблеми за нормални услови на живеење и услови на пренаселеност.

Покрај енергетските ресурси, во искористувањето на водните ресурси по жител во С. Македонија постои променлив тренд и просекот за водоснабдување на населението од 2002-2018 година изнесува 73,7 m³/жител, со тренд на намалување во послените четири години заклучно со 2018 каде имало искористување од 44,1 m³/жител. Во однос на отпадот од домаќинствата тој е во постојан раст и истиот за 2019 година изнесува 456 kg/жител со раст од 10% во однос на 2018 година. Бучавата исто така е еден фактор кој е присутен во погусто населените и поразвиени региони. Од направена анкета за приходи и услови на живеење добиено е мислењето за изложеноста на бучава од членови на домаќинства и истата бележи тренд на опаѓање. Кај богатата популација трендот на опаѓање во период од 2010-2018 изнесува 49,6%, а кај сиромашната популација 37,3%.

2. Зошто се случува?

Преминот кон употреба на чиста енергија како резултат на зачувување на животната средина и ресурси и во време кога цените на енергијата од необновливи извори постојано растат, обезбедувањето на подобра енергетска ефикасност има голем потенцијал за намалување на енергетската потрошувачка. Но, употребата и достапноста на т.н чиста енергија е во директна зависност од расположливоста на приходите на населението. Внатрешната миграција исто така става притисок за пренаселеност заедно со изградбата на станови во одредени поразвиени региони. Сето ова креира притисок во непречено одвивање на транспортот, на јавните и приватни зелени површини, отпадот, воздухот и бучава во населените места.

3. Дали имаме национална цел?

Нема јасно дефинирани национални цели.

4. Дали националната цел е постигната?

Поради недефинираноста на национални цели, нема ниту нејзини постигнувања.

5. Клучни пораки за темата

Порастот на завршени станови по региони, укажува дека во тој регион има најголем притисок врз животната средина во насока на ширење на населените места со што се предизвикува притисок врз транспортот, создавање отпад, зголемено загадување на воздухот, намалување на зелените површини генерално (јавни и приватни), зголемена изградба на објекти, зголемена бучава и други негативни влијанија врз животната средина. Спротивно на претходно кажаното, падот на бројот на

¹ Согласно регулативата, едно лице се смета дека живее во пренаселено домаќинство доколку во живеалиштето нема барем една просторија за целото домаќинство, како и просторија за двојка, за секое лице над 18 години, за пар тинејџери (12 до 17 години на возраст) од ист пол, за секој тинејџер од различен пол и за пар деца (помлади од 12 години).

завршени станови може да е последица на зголемена миграција на населението во останатите региони во кои има значителен пораст, особено во Скопскиот регион или миграција на населението во други земји.

Сиромаштијата во државата да се сведе на што пониско ниво и да се подигне животниот стандард на сите граѓани. Преку тоа ќе се подобри и односот кон животната средина и нејзиното загадување.

6. Кои активности се/треба да се преземат?

Намалување на сиромаштијата треба да биде еден од клучните фактори кои ќе придонесат понатаму и за зголемена употреба на чиста енергија и порамномерна миграција и развивање на сите региони во државата. Намалување на сиромаштијата сепак зависи од многу фактори како од креирање на поволен економски раст, креирање на политики за социјална заштита кои ќе бидат направени во согласност со потребите на најзагрозените домаќинства, подобрување на политиките во образованието, здравството и во регионалниот развој.

Во контекст на пренаселеноста според „Националната стратегија за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во Република Македонија“ (ревидирана 2010-2020) една од стратешките специфични цели е постигнување на стандардизирани и хармонични услови на домување за категориите граѓани кои се сметаат социјално исклучени во домувањето. Истото се очекува да се постигне преку давање поддршка за зголемување на корисната станбена површина по член на домаќинство, особено за ромските семејства и за ранливите групи, одобрување на средства за адаптација и реконструкција на сопствен станбен простор и изградба на станови за социјално домување, во сопственост на државата кое ќе се дава под непрофитен закуп.

Домаќинства - Листа на индикатори и нивниот прогрес

Код на индикатор	Име на индикатор	Цел	Кога треба целта да се оствари	Тренд	Каде сме кон остварување на целта
МК НИ 082	Изградба на нови живеалишта по региони	/	/	↗ Негативен растечки тренд	/
МК НИ 083	Стапка на пренаселеност во домаќинствата, % од население	/	/	↘ Позитивен опаѓачки тренд	/
МК НИ 084	Население кое нема можност за соодветно затоплување на домот, според статусот на сиромаштија	/	/	↘ Позитивен опаѓачки тренд	/

Позитивен развој

↗ Позитивен растечки тренд

↘ Позитивен опаѓачки тренд

☑ Кон целта

Неутрален развој

→ Постојан тренд

↕ Променлив тренд

☐ Мешан прогрес

Негативен развој

↗ Негативен растечки тренд

↘ Негативен опаѓачки тренд

☒ Далеку од целта

Дефиниција

Индикаторот го претставува вкупниот број на завршени станови, број на завршени станови по статистички региони и бројот на завршени станови на 1000 жители по статистички региони и вкупно.

Единици

Вкупен број, број на 1000 жители, процент (%).

Клучно прашање

Каков е трендот на изградба на нови станови и во кој регион притисокот врз животната средина е најголем?

Клучна порака

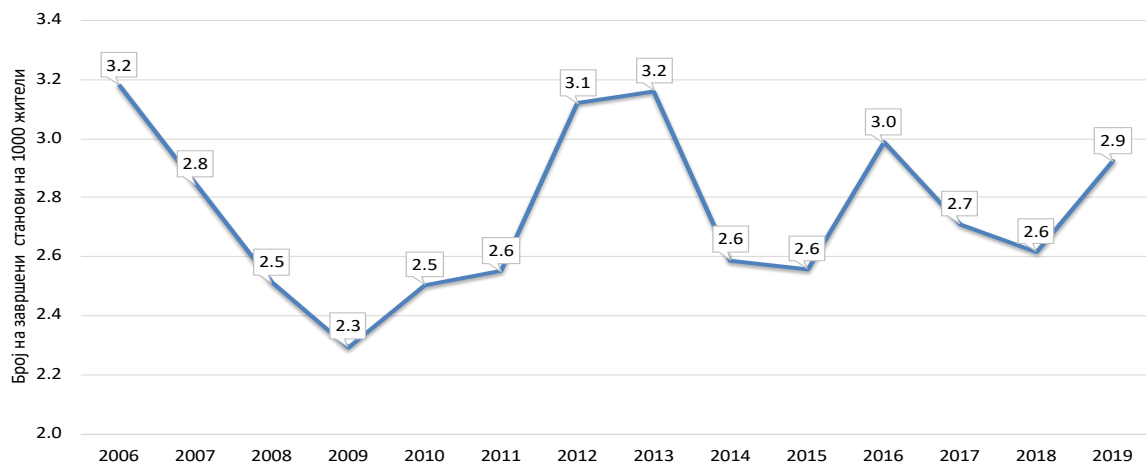
Бројот на завршени станови на 1000 жители, во разгледуваниот период, на ниво на Република Северна Македонија има променлив тренд на растење и опаѓање. Најголем број на станови 3,2 на 1000 жители, биле завршени во 2006 и 2013 година, а најмал 2,3 на 1000 жители во 2009 година. Во 2019 година завршени се 2,9 станови на 1000 жители, што во однос на 2006 година претставува пад 8,1%.

Разгледувано на ниво на статистички региони, бројот на завршени станови на 1000 жители, во периодот од 2006 до 2019 година ни покажува дека најголем број станови на 1000 жители се завршени во Скопскиот регион, што претставува значителен пораст од 85,3%. Пораст на бројот на завршени станови на 1000 жители, од 2006 до 2019 година има и во Југоисточниот регион од 29,7%, Пелагониски регион 9,6% и Вардарски регион 5,1%.

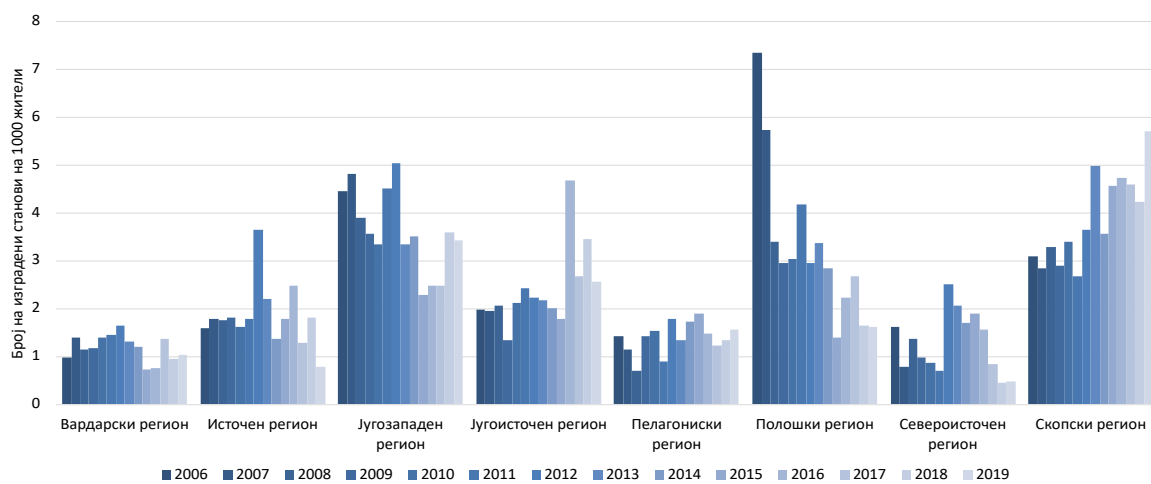
Спротивно на Скопскиот, во Полошкиот регион бројот на завршени станови на 1000 жители, има значителен пад од 78,0%, по што следуваат Североисточниот регион (69,6%) и Источниот (51,3%).

Порастот на завршени станови укажува дека во тој регион има најголем притисок врз животната средина во насока на ширење на населените места со што се предизвикува притисок врз транспортот, создавање отпад, зголемено загадување на воздухот, намалување на зелените површини генерално (јавни и приватни), зголемена изградба на објекти, зголемена бучава и други негативни влијанија врз животната средина. Спротивно на претходно кажаното, падот на бројот на завршени станови може да е последица на зголемена миграција на населението во останатите региони во кои има значителен пораст, особено во Скопскиот регион или миграција на населението во други земји.

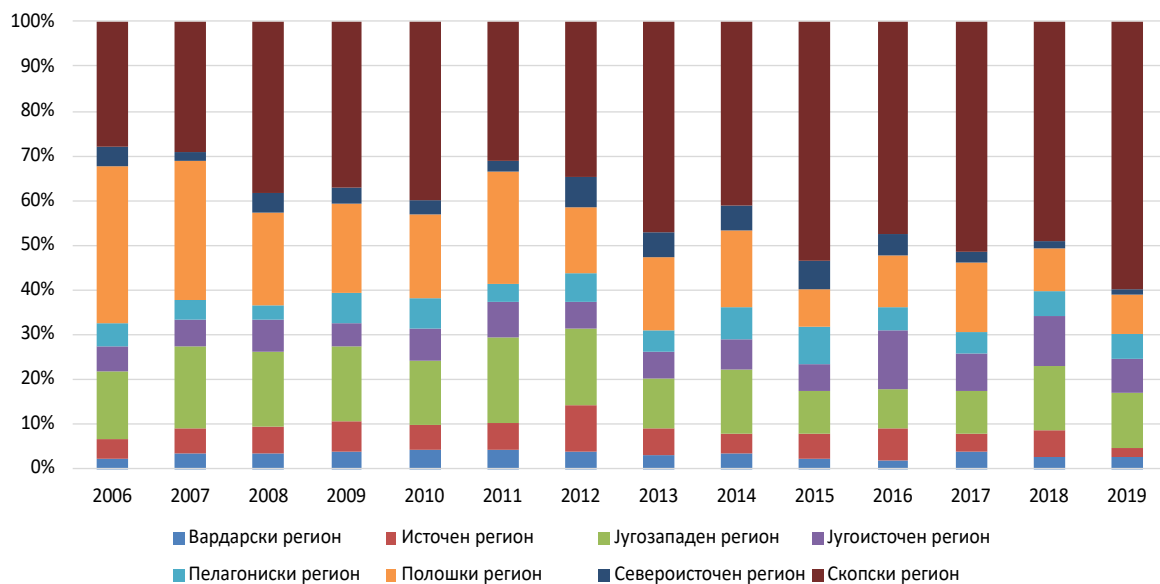
Слика 1. Вкупен број на завршени станови на 1000 жители

Слика 2. Број на завршени станови на 1000 жители по статистички региони

Слика 3. Удел на завршени станови по статистички региони во вкупно завршените станови во земјата, по години

Опфат на податоци: **excel**

Извор на податоци: Државен завод за статистика

Оценка

Бројот на завршени станови на 1000 жители, во разгледуваниот период, на ниво на Република Северна Македонија има променлив тренд на растење и опаѓање. Најголем број на станови 3,2 на 1000 жители, биле завршени во 2006 и 2013 година, а најмал 2,3 на 1000 жители во 2009 година. Во 2019 година завршени се 2,9 станови на 1000 жители, што во однос на 2006 година претставува пад 8,1%.

Разгледувано на ниво на статистички региони, бројот на завршени станови на 1000 жители, во периодот од 2006 до 2019 година ни покажува дека најголем број станови на 1000 жители се завршени во Скопскиот регион и се движи помеѓу 2,7 во 2011 година и 5,7 во 2019 година, што во однос на 2006 година претставува значителен пораст од 85,3%. Огромниот пораст на завршени станови укажува дека во овој регион има најголем притисок врз животната средина во насока на ширење на населените места со што се предизвикува притисок врз транспортот, создавање отпад, зголемено загадување на воздухот, намалување на зелените површини генерално (јавни и приватни), зголемена изградба на објекти, зголемена бучава и други негативни влијанија врз животната средина.

Пораст на бројот на завршени станови на 1000 жители, од 2006 до 2019 година има и во Југоисточниот регион од 29,7%, Пелагониски регион 9,6% и Вардарски регион 5,1%.

Во Полошкиот регион бројот на завршени станови на 1000 жители, во 2006 година е најголем во целата земја и изнесува 7,2, за во 2019 година да биде само 1,2, што во однос на 2006 година претставува значителен пад од 78,0%. Исто така, голем пад на бројот на завршени станови на 1000 жители има во Североисточниот регион (69,6%) и во Источниот (51,3%).

Ваквите големи падови на бројот на завршени станови може да се последица на зголемена миграција на населението во останатите региони во кои има значителен пораст, особено во Скопскиот регион или миграција во други држави.

Уделот на завршени станови по статистички региони во вкупно завршените станови во земјата, покажува дека разгледувано по години, Скопскиот регион има тренд на покачување на уделот од 28,2% во 2006, на 59,7% во 2019 година, што претставува и најголем удел во вкупниот број на завршени станови во земјата во сите региони. После Скопскиот, следува Полошкиот регион со голем удел во вкупниот број на завршени станови, но во овој регион има тренд на опаѓање кој се движи од 35,1% во 2006 година, на 8,6% во 2019 година.

Најмал удел во вкупниот број на станови има Вардарскиот регион и се движи помеѓу 1,9% и 4,3%.

Методологија

Податоците се земени од базата на податоци на Државниот завод за статистика, од секторот Градежништво и се однесуваат на завршени станови во објекти за домување градени од деловни субјекти кои се занимаваат со градежна дејност и во индивидуална режија.

Завршен стан е оној на кој се завршени сите предвидени градежни, занаетчиски и инсталатерски работи, без оглед на тоа дали зградата во која се наоѓа станот е приклучена или не е приклучена на комуналната мрежа.

Податоците за вкупното население се однесуваат на проценет број на жители на 31.12 во годината.

Цели

Нема специфични цели.

Обврска за известување

- Нема обврска за известување

Мета-податоци

Тема	Домаќинства	Поврзаност со други теми/сектори	Социо-економски промени, Воздух, Почва и користење на земјиште, Отпад, Домаќинства, Бучава, Урбанизам
Код на индикаторот	МК НИ 082	Временска покриеност	2006-2019
Име на индикаторот	Изградба на нови живеалишта по региони	Извор на податоци	Државен завод за статистика
Класификација по ДПСИР	С, П	Датум на последна верзија	07.07.2020
Тип	А	Подготвено/ажурирано од:	Катерина Николовска
Фреквенција на публикување	Годишно	Контакт	е-пошта: k.nikolovska@moepp.gov.mk

Поврзаност со други индикатори

МК НИ 082 Изградба на нови живеалишта по региони

ЕЕА - Европска агенција за животна средина	нема еквивалент
UNECE - Економска комисија на Обединетите нации за Европа	нема еквивалент
Каталог на индикатори за животна средина	нема еквивалент
SDG - Цели за одржлив развој	3, Good health and well being 11, Sustainable cities and communities
GGI - Индикатори за зелен раст	не
Кружна економија	не

СТАПКА НА ПРЕНАСЕЛЕНОСТ ВО ДОМАЌИНСТВОТА, % ОД НАСЕЛЕНИЕ

Дефиниција

Индикаторот го мери учеството на населението кое живее во услови на пренаселеност. Податоците се засновани на анкетно истражување и претставуваат предмет на лично согледување.

Единици

- Процент на население:
 - вкупно
 - под 60% од медијалниот национален еквивалентен приход (сиромашни) и
 - над 60% од медијалниот национален еквивалентен приход (богати)

Клучно прашање

Каков е трендот на стапката на пренаселеност во домаќинствата и како тоа влијание врз условите за живот и околината?

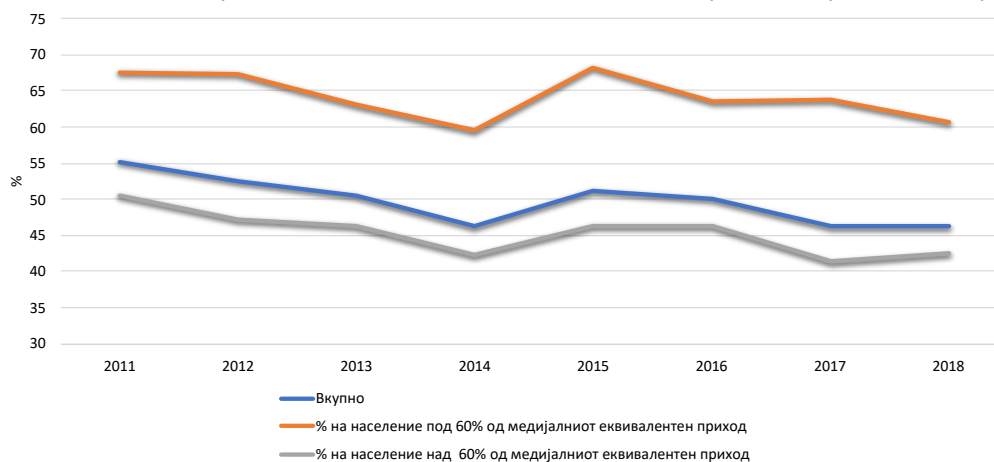
Клучна порака

Вкупната стапка на пренаселеност во домаќинствата и спред статусот на сиромаштија во периодот од 2011 до 2018 година има тренд на намалување и тоа: 15,9% вкупно население, 10,2% сиромашно население и 16,1% богато население.

Во 2018 година 46.4% од вкупното население смета дека живее во услови на пренаселеност, што претставува доста висок процент во однос на европскиот просек кој изнесува 15,5%. Притоа, дури 60,6% од населението кое живее под линијата на сиромаштија, живее во густо населени домови.

За да се намали овој процент и да се подобри квалитетот на живеење на населението, потребно е да се обезбеди рамномерен развој на сите статистички региони во земјата, односно подобрување на условите за живот во руралните подрачја, а со тоа би се намалил и притисокот врз поголемите градови во земјата и намалување на миграцијата. Приоритет треба да биде обезбедување на основните потреби одржлива мобилност, урбано планирање, соодветен транспортен систем, намалување на сиромашното население и друго.

Слика 1. Стапка на пренаселеност во домаќинствата, спред статусот на сиромаштија

Опфат на податоци: **excel**

Извор на податоци: Државен завод за статистика, Анкета за приходи и услови на живеење

Оценка

Планирањето на градовите и останатите населби кои нудат еднакви можности за сите претпоставуваат пристап до сите основни потреби, енергија, домување, транспорт, зелени јавни површини, сето тоа проследено со намалување на употребата на ресурси и влијание врз животната средина. Пренаселеноста е поголема во урбаните средини, особено заради зголементата миграција од руралните во урбаните средини, со што се зголемува концентрацијата на население во помали живеалишта, за разлика од руралните средини каде живеалиштата се поголеми.

Сето тоа има негативно влијание врз околината во насока на ширење на населените места со што се предизвикува притисок врз транспортот, создавање отпад, зголемено загадување на воздухот, намалување на зелените површини генерално (јавни и приватни), зголемена изградба на објекти, зголемена бучава и други негативни влијанија врз животната средина.

Вкупната стапка на пренаселеност во домаќинствата и според статусот на сиромаштија во периодот од 2011 до 2018 година има тренд на намалување и тоа: 15,9% вкупно население, 10,2% сиромашно население и 16,1% богато население.

Во 2018 година 46,4% од вкупното население смета дека живее во услови на пренаселеност, што претставува доста висок процент во однос на европскиот просек кој изнесува 15,5%. Притоа, дури 60,6% од населението кое живее под линијата на сиромаштија, живее во густо населени домови.

За да се намали овој процент и да се подобри квалитетот на живеење на населението, потребно е да се обезбеди рамномерен развој на сите статистички региони во земјата, односно подобрување на условите за живот во руралните подрачја, а со тоа би се намалил и притисокот врз поголемите градови во земјата и намалување на миграцијата. Приоритет треба да биде обезбедување на основните потреби одржлива мобилност, урбано планирање, соодветен транспортен систем, намалување на сиромашното население и друго.

Методологија

Податоците за овој индикатор се прибираат со Анкетата за приходи услови на живеење (АПУЖ), која се спроведува во согласност со регулативите на Европскиот парламент и на Советот на Европа (Регулатива ЕЗ бр.1177/2003 како основа). Хармонизираноста на прашалникот со кој се прибираат податоците со оваа регулатива овозможува споредливост на ниво на ЕУ.

Согласно регулативата, едно лице се смета дека живее во пренаселено домаќинство доколку во живеалиштето нема барем една просторија за целото домаќинство, како и просторија за двојка, за секое лице над 18 години, за пар тинејџери (12 до 17 години на возраст) од ист пол, за секој тинејџер од различен пол и за пар деца (помлади од 12 години).

Податоците се однесуваат на вкупното население и според статусот на сиромаштија. Како сиромашно лице се смета она кое живее под прагот на сиромаштија, кој е еквивалент на 60% од медијалниот национален еквивалентен приход на лицата што живеат во домаќинствата.

Цели

Нема специфични цели.

Обврска за известување

- EUROSTAT

Мета-податоци

Тема	Домаќинства	Поврзаност со други теми/сектори	Социо-економски промени, Воздух, Почва и користење на земјиште, Отпад, Домаќинства, Бучава, Урбанизам
Код на индикаторот	МК НИ 083	Временска покриеност	2011-2018
Име на индикаторот	Стапка на пренаселеност во домаќинствата, од население, %	Извор на податоци	Државен завод за статистика, Анкета за приходи и услови на живеење
Класификација по ДПСИР	П	Датум на последна верзија	30.06.2020
Тип	А	Подготвено/ ажурирано од:	Снежана Шиповиќ Катерина Николовска
Фреквенција на публикување	Годишно	Контакт	е-пошта: snezana.sipovic@stat.gov.mk k.nikolovska@moepp.gov.mk

Поврзаност со други индикатори

МК НИ 083

Стапка на пренаселеност во домаќинствата, % од население

ЕЕА - Европска агенција за животна средина нема еквивалент

UNECE - Економска комисија на Обединетите нации за Европа нема еквивалент

Каталог на индикатори за животна средина нема еквивалент

SDG - Цели за одржлив развој 1. 11. Eurostat sdg_11_10
Overcrowding rate by poverty status

GGI - Индикатори за зелен раст не

Кружна економија не

НАСЕЛЕНИЕ КОЕ НЕМА МОЖНОСТ ЗА СООДВЕТНО ЗАТОПЛУВАЊЕ НА ДОМОТ, СПОРЕД СТАТУСОТ НА СИРОМАШТИЈА

Дефиниција

Индикаторот го мери учеството на населението кое не е во состојба да обезбеди соодветно затоплување на домот и влијанието на сиромаштијата врз можноста за обезбедување на топол дом. Податоците се засновани на анкетно истражување и претставуваат предмет на лично согледување.

Единици

- Процент на население:
 - вкупно
 - под 60% од медијалниот национален еквивалентен приход и
 - над 60% од медијалниот национален еквивалентен приход

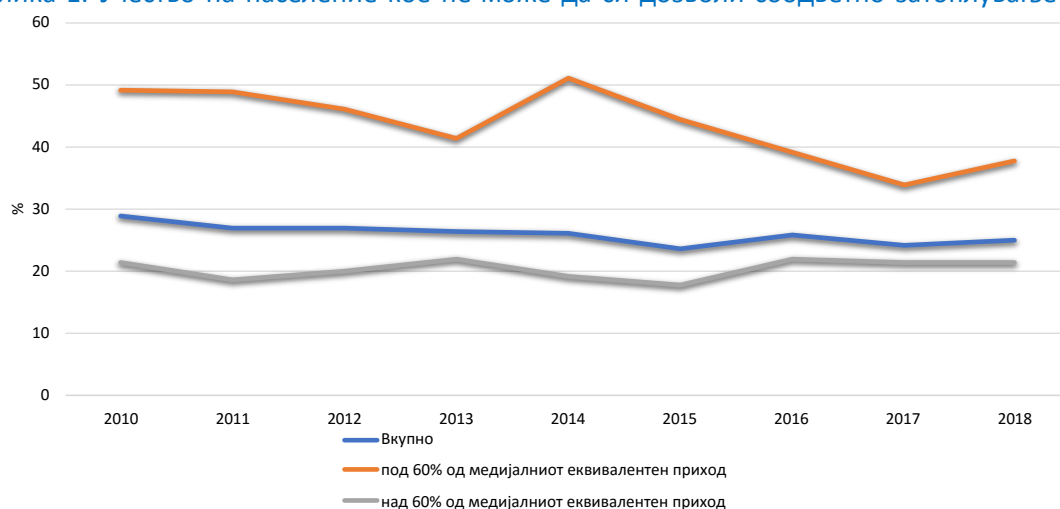
Клучно прашање

Каква е зависноста на можноста на домаќинствата за соодветно затоплување на домот од расположливоста на приходите, и дали тоа влијае на употребата на чиста енергија?

Клучна порака

Употребата на обновлива енергија забавува, а енергетската зависност континуирано се згледува. И покрај тоа, во текот на 2018 година 24,9% од вкупното население живеело во домаќинства кои не можеле да си дозволат соодветно затоплување на домот, што во однос на европскиот просек (7,6%) навистина е загрижувачко. Дека сиромаштијата е потенцијален ризик фактор за употребата на чиста енергија покажува фактот дека дури 37% од населението кое е под линијата на сиромаштија не може да си дозволи соодветно затоплување на домот. Сепак, охрабрувачко е што во однос на 2010 година кога е забележан пикот 28,8% (вкупно население), односно 49% (сиромашно население), има позитивно поместување за 11,3%.

Слика 1. Учество на население кое не може да си дозволи соодветно затоплување на домот

Опфат на податоци: **excel**

Извор на податоци: Државен завод за статистика, Анкета за приходи и услови на живеење

Оценка

Обединетите Нации, преку Агендата 2030 и ЦОР 7, а врзано за заштита на животната средина, повикуваат на обезбедување на современи енергетски услуги, подобрена енергетска ефикасност и зголемена употреба на обновлива енергија. Употребата и достапноста на т.н чиста енергија е во директна зависност до расположливоста на приходите на населението. Оттука, индикаторот за соодветното затоплување на домот претставува еден од значајните аспекти на обезбедување на пристојни услови за живот и уште повеќе за премин кон употреба на енергија која нема да ја загрозува животната средина. Неможноста за обезбедување на топол дом е во директна врска со можноста да се пристапи до чиста енергија. Ова е особено важно во услови на транзиција кон карбо-неутрално општество за време на која се очекува цените на енергијата да се зголемат. Од аспект на расположливоста на приходите, да се биде во ризик од сиромаштија има силно влијание врз можноста на домаќинствата да го затоплат домот, уште повеќе врз достапноста на т.н чиста енергија.

Генерално употребата на обновлива енергија забавува, а енергетската зависност континуирано се згледува. Во такви услови, во текот на 2018 година 24,9% од вкупното население живеело во домаќинства кои не можеле да си дозволат соодветно затоплување на домот, што во однос на европскиот просек (7,6%) навистина е загрижувачко.

Дека сиромаштијата е потенцијален ризик фактор за употребата на чиста енергија покажува фактот дека во 2018 година, дури 37% од населението кое е под линијата на сиромаштија не може да си дозволи соодветно затоплување на домот. Сепак, охрабрувачко е што во однос на 2010 година кога е забележан пикот 28,8% од вкупното население, односно 49% од сиромашното население, има позитивно намалување на процентот на сиромашно население кое не може да си дозволи соодветно затоплување на домот за 11,3%.

Методологија

Податоците за овој индикатор се прибираат со Анкетата за приходи услови на живеење (АПУЖ), која има за цел да се следат сиромаштијата и социјалната вклученост на населението, а се спроведува во согласност со регулативите на Европскиот парламент и на Советот на Европа (Регулатива ЕЗ бр.1177/2003 како основа). Хармонизираноста на прашалникот со кој се прибираат податоците со оваа регулатива овозможува споредливост на ниво на ЕУ.

Цели

Нема специфични цели.

Обврска за известување

- EUROSTAT

Мета-податоци

Тема	Домаќинства	Поврзаност со други теми/сектори	Климатски промени, Социо-економски услови, Енергија
Код на индикаторот	МК НИ 084	Временска покриеност	2010-2018
Име на индикаторот	Население кое нема можност за соодветно затоплување на домот, според статусот на сиромаштија	Извор на податоци	Државен завод за статистика, Анкета за приходи и услови на живеење
Класификација по ДПСИР	П	Датум на последна верзија	30.06.2020
Тип	А	Подготвено/ ажурирано од:	Снежана Шиповиќ Катерина Николовска
Фреквенција на публикување	Годишно	Контакт	е-пошта: snezana.sipovic@stat.gov.mk k.nikolovska@moepp.gov.mk

Поврзаност со други индикатори

МК НИ 084

Население кое нема можност за соодветно затоплување на домот, според статусот на сиромаштија

ЕЕА - Европска агенција за животна средина нема еквивалент

UNECE - Економска комисија на Обединетите нации за Европа нема еквивалент

Каталог на индикатори за животна средина нема еквивалент

SDG - Цели за одржлив развој 1, 7 Eurostat sdg_07_60
Population unable to keep home adequately warm by poverty status

GGI - Индикатори за зелен раст не

Кружна економија не

ДОМАЌИНСТВА	
ЗАКОН	
Закон за државната статистика	„Службен весник на РМ“ бр. 37/2016 од 54/97, 21/07, 51/11, 104/13, 42/14, 192/15 и 27/16
СТРАТЕГИИ И ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ	
Програма за статистички истражувања за периодот 2018-2022 година	„Службен весник на РМ“ бр. 22/18